

SpareBank 1 Gudbrandsdal - Pilar 3 for 2014

Innholdsfortegnelse

1. ORGANISASJONSSTRUKTUR OG STRATEGISK UTVIKLING	4
2. BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER	4
3. KONSOLIDERING	5
4. FINANSIELL UTVIKLING	6
5. RISIKO OG KAPITALSTYRING	6
5.1 RISIKO OG KAPITALSTYRING	6
5.2 ORGANISERING OG ANSVAR	7
5.3 BANKENS OVERORDNEDE RISIKOSTYRINGSPROSESS	7
5.3.1 RAPPORTERING TIL STYRET	7
5.3.2 ICAAP-PROSESSEN	8
5.4 OVERORDNENDE ØKONOMISKE HOVEDMÅL OG KAPITALSTRATEGI	8
5.4.1 OVERORDNET MÅL FOR RISIKO OG RISIKOVILJE	8
5.4.2 FASTSETTELSE AV KAPITALMÅL	8
5.4.3 FORUTSETNINGER SOM LIGGER TIL GRUNN FOR KAPITALKRAVSBEREGNING	9
6. KREDITTRISIKO	10
6.1 DEFINISJON OG ANNEN INFORMASJON OM KREDITTRISIKO	10
6.2 EKSPONERING FOR UTLÅN OG GARANTIER	10
6.2.1 FORDELING MELLOM PERSON- OG BEDRIFTSMARKED (INKL SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT)	10
6.2.2 RISIKOUTVIKLING INNENFOR PERSONMARKEDET (INKL SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT)	11
6.2.3 RISIKOUTVIKLING INNENFOR BEDRIFTSMARKEDET (INKL SPAREBANK 1 BOLIGKREDITT)	11
6.3 STYRING OG KONTROLL	11
6.3.1 POLICY OG RETNINGSLINJER	11
6.3.2 RISIKOKLASSIFISERING	12
6.3.3 VURDERINGSPRINSIPP FOR UTLÅN	12
6.3.4 MISLIGHOLDTE OG TAPSUTSATTE LÅN OG GARANTIER	13
6.4 KREDITTRISIKO	13
6.4.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	13
6.4.2 PILAR 1 - KAPITALKRAV	13
6.4.3 PILAR 2 - KAPITALKRAV	13
6.5 KONSENTRASJONSRIKISO	15
6.5.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	15
6.5.2 STYRING OG KONTROLL	15
6.5.3 PILAR 1 – KAPITALKRAV	15
6.5.4 PILAR 2 - KAPITALKRAV	15
6.6 VEKST	16
6.6.1 PILAR 1 – KAPITALKRAV	16
6.6.2 PILAR 2 - KAPITALKRAV	16
7. OPERASJONELL RISIKO	16
7.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	16
7.2 STYRING OG KONTROLL	17
7.3 PILAR 1 - KAPITALKRAV	17
7.4 PILAR 2 - KAPITALKRAV	17

8. MARKEDSRISIKO	18
8.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	18
8.2 EKSPONERING	18
8.2.1 RENTERISIKO	18
8.2.2 KURSRISIKO	19
8.2.3 VALUTARISIKO	19
8.3 STYRING OG KONTROLL	19
8.4 PILAR 1 - KAPITALKRAV	19
8.5 PILAR 2 - KAPITALKRAV	19
8.5.1 RENTERISIKO	19
8.5.2 KURSRISIKO	20
9. LIKVIDITETSRISIKO	20
9.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	20
9.2 STYRING OG KONTROLL	20
9.3 PILAR 1 - KAPITALKRAV	21
9.4 PILAR 2 - KAPITALKRAV	21
10.FORRETNINGSRISIKO	22
10.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	22
10.2 STYRING OG KONTROLL	22
10.3 PILAR 1 - KAPITALKRAV	23
10.4 PILAR 2 - KAPITALKRAV	23
11.STRATEGISK RISIKO	23
11.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	23
11.2 PILAR 1 - KAPITALKRAV	23
11.3 PILAR 2 - KAPITALKRAV	23
12.OMDØMMERISIKO	23
12.1 DEFINISJON OG ANNEN RELEVANT INFORMASJON	23
12.2 PILAR 1 - KAPITALKRAV	24
12.3 PILAR 2 - KAPITALKRAV	24
13.EIERRISIKO	24
14.COMPLIANCE RISIKO	25
15.SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV	25

1. ORGANISASJONSSTRUKTUR OG STRATEGISK UTVIKLING

SpareBank 1 Gudbrandsdal oppstod som enhet i 1971 ved en sammenslutning av sparebankene i kommunene Nord-Fron og Sør-Fron. Etableringen i Sør-Fron Sparebank skjedde i 1860 og i Nord-Fron i 1862. Banken har hovedkontor på Vinstra og avdelingskontorer på Hundorp, Otta, Ringebu og Lillehammer. Banken skal dekke kundenes behov for finansielle tjenester, forsikring og økonomisk rådgivning gjennom alle livsfaser.

SpareBank 1 Gudbrandsdal er en selvstendig sparebank. Banken er indirekte aksjonær i SpareBank 1 Gruppen (Gruppen) gjennom Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar). Gruppen er et landsdekkende samarbeid mellom regionale og lokale sparebanker, som sammen med Landorganisasjonen i Norge (LO) eier finanskonsernet SpareBank 1 Gruppen. Formålet med medlemskapet er kostnadsbesparelser gjennom deltakelse i samarbeid om innkjøp, teknologi og kortprodukter, og strategisk samarbeid om produkselskapene i gruppen, med sikte på å kunne tilby konkurransedyktige produkter i full bredde til bankens kunder.

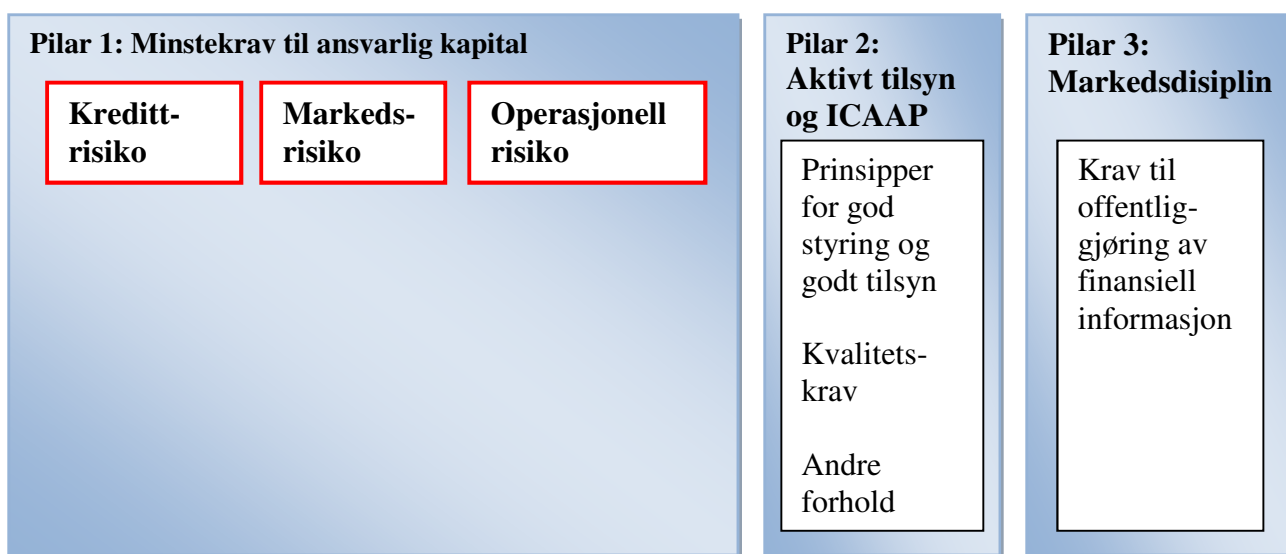
2. BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

Krav til finansinstitusjoners beregning av kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegning fra Bank for International Settlements (BIS).

Formålet med det nye kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Det nye kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Figur 1 gir oversikt over metoder og krav i Basel II. SpareBank 1 Gudbrandsdal benytter standardmetodene og har ikke egne modeller for å beregne minstekrav til kapital.

Pilar 1 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Det nye forslaget innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet som er 8 %, men som etter endringer fra 2012 midlertidig blir 9 %.

Pilar 2 Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Banken skal ha en *prosess for å vurdere sin totale kapital* i forhold til risikoprofil og en *strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå*. Det kreves vurdering av ytterligere risikotyper sammenlignet med Pilar I. I tillegg skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

Pilar 3 Institusjonens offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når aktører i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

3. KONSOLIDERING

Bankens Pilar 3 rapportering og ICAAP-prosess omfatter kun SpareBank 1 Gudbrandsdal.

Datterselskap	Org nr	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Lunde og Langli Eiendomsmegling AS	981067703	56,20 %	Egenkapitalmetode	Ikke konsolidert
Rondablikk Drift AS	997498267	100,00 %	Kostmetode	Ikke konsolidert

Felleskontrollert virksomhet	Org nr	Eierandel	Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Samarbeidende Sparebanker AS	977061164	7,06 %	Kostmetode	Konsolidert
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	992083832	3,95 %	Kostmetode	Konsolidert

Investeringer i felleskontrollert virksomhet går til fradrag i ansvarlig kapital som kapitaldekningsreserve ved beregningen av Pilar 1. Styret vurderer risiko og kapitalbehov knyttet til alle ovennevnte investeringer under eierrisiko og det henvises til det avsnittet.

Samarbeidende Sparebanker AS

Bankens eierskap i SpareBank 1 Gruppen AS skjer gjennom Samarbeidende Sparebanker AS, som eier 19,50 % av aksjene i gruppen.

Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS

SpareBank 1 bankene kjøpte i 2008 100 % av aksjene i Glitnir Bank ASA, som senere har endret navn til BN Bank ASA. Eierskapet ligger her direkte i regionbankene og i Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS. Sistnevnte selskap eier 20 % av BN Bank ASA.

4. FINANSIELL UTVIKLING

Tall i 1000 kr	2013	2012	2011	2010	2009
I % av gj snittlig forvaltningskapital (13 mnd)					
Egenkapital	517.874	473.442	436.720	422.081	382.420
Ansvarlig kapital ved beregning av kapitaldekning for morbank	477.035	459.134	427.014	408.584	370.065
Kapitaldekning	15,56 %	16,91 %	16,44 %	15,04 %	14,60 %
Kapitaldekning konsolidert	13,45 %	14,21 %	13,85 %	12,71 %	12,92 %
Forvaltningskapital	5.229.875	4.250.668	4.177.801	3.898.242	3.613.587
Endring forvaltningskapital	23,0 %	1,7 %	7,2 %	7,9 %	0,6 %
Årsresultat	45.183	37.132	15.039	40.111	37.457
Rentenetto	2,07 %	2,00 %	2,01 %	2,35 %	2,37 %
Provisjon og gebyr i %	0,81 %	0,71 %	0,58 %	0,58 %	0,59 %
Driftskostnader i %	1,65 %	1,79 %	1,65 %	1,66 %	1,74 %
Driftskostnader i % av sum driftsinntekter, eks verdipapir	52,10 %	59,09 %	57,58 %	50,58 %	52,23 %
Brutto utlån (til kunder)	4.311.323	3.707.907	3.547.543	3.449.303	3.207.540
Overført til Boligkreditt	1.196.000	900.000	698.000	513.000	310.000
Utlånsvekst	21,7 %	4,4 %	2,8 %	7,3 %	0,9 %
Utlånsvekst inkl Boligkreditt	19,7 %	8,4 %	7,1 %	12,6 %	8,2 %
Bokført tap i % av brutto utlån 31.12.	0,29 %	0,15 %	0,85 %	0,41 %	0,40 %
Avsetning til tap i % av brutto utlån 31.12.	1,34 %	1,85 %	2,46 %	1,77 %	1,51 %
Mislighold og Tapsutsatte engasjement	3,6 %	4,5 %	5,8 %	4,4 %	3,7 %
Innskudd fra kunder	3.653.271	2.848.122	2.668.074	2.365.859	2.257.612
Innskuddsvekst	28,3 %	6,8 %	12,8 %	4,8 %	9,4 %
Andel av utlån til næring (inkl Boligkreditt)	29 %	30 %	32 %	34 %	36 %
Andel av utlån til privatmarked (inkl Boligkreditt)	71 %	70 %	68 %	66 %	64 %
Innskudd i % av bruto utlån (eks Boligkreditt)	84,7 %	76,9 %	75,2 %	68,6 %	70,4 %

5. RISIKO OG KAPITALSTYRING

5.1 Risiko og kapitalstyring

I tråd med bankens policy for risikostyring har styret en løpende vurdering av interne prosesser og rutiner for kartlegging og overvåking av de risikofaktorer som banken er eksponert for. ICAAP er et viktig ledd i dette arbeidet.

5.2 Organisering og ansvar

Et godt internt kontrollmiljø forutsetter forankring i hele organisasjonen; fra den enkelte medarbeider til ledelsen. Det overordnede ansvar for risikostyring er hos adm. banksjef. Dette skal sikre nødvendig forankring i bankens ledelse. For videre å sikre et godt internt kontrollmiljø er velfungerende risikostyringsfunksjoner avgjørende.

Banken har etablert følgende styrings- og kontrollstruktur

Styret								
Godkjenne risikopolicy og risikostrategier								
<table border="1"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Adm banksjef</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunisere risikoprofil • Implementere risikostrategier • Sikre etterlevelse og uavhengig bekreftelse • Identifisere • Analysere • Måle • Styre og kontrollere • Følge opp • Reagere og forbedre • Rapportere </td> </tr> </tbody> </table>	Adm banksjef	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunisere risikoprofil • Implementere risikostrategier • Sikre etterlevelse og uavhengig bekreftelse • Identifisere • Analysere • Måle • Styre og kontrollere • Følge opp • Reagere og forbedre • Rapportere 	<table border="1"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Controller</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Metoder og verktøy • Måling og aggregering • Oppfølging og risikostatus • Aggregert rapportering til adm. banksjef </td> </tr> </tbody> </table>	Controller	<ul style="list-style-type: none"> • Metoder og verktøy • Måling og aggregering • Oppfølging og risikostatus • Aggregert rapportering til adm. banksjef 	<table border="1"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Ekstern revisjon</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Bekreftelse til styret og toppledelse om risikostyring • Uavhengig bekreftelse på kvalitet i risikostyringsprosessen • Bekreftelse om at de kontrollprosesser som ledelsen bygger på for å avdekke, hindre eller korrigere risiko fungerer som forutsatt </td> </tr> </tbody> </table>	Ekstern revisjon	<ul style="list-style-type: none"> • Bekreftelse til styret og toppledelse om risikostyring • Uavhengig bekreftelse på kvalitet i risikostyringsprosessen • Bekreftelse om at de kontrollprosesser som ledelsen bygger på for å avdekke, hindre eller korrigere risiko fungerer som forutsatt
Adm banksjef								
<ul style="list-style-type: none"> • Kommunisere risikoprofil • Implementere risikostrategier • Sikre etterlevelse og uavhengig bekreftelse • Identifisere • Analysere • Måle • Styre og kontrollere • Følge opp • Reagere og forbedre • Rapportere 								
Controller								
<ul style="list-style-type: none"> • Metoder og verktøy • Måling og aggregering • Oppfølging og risikostatus • Aggregert rapportering til adm. banksjef 								
Ekstern revisjon								
<ul style="list-style-type: none"> • Bekreftelse til styret og toppledelse om risikostyring • Uavhengig bekreftelse på kvalitet i risikostyringsprosessen • Bekreftelse om at de kontrollprosesser som ledelsen bygger på for å avdekke, hindre eller korrigere risiko fungerer som forutsatt 								

5.3 Bankens overordnede risikostyringsprosess

Bankens overordnede styringsprosess er dels basert på et tett samarbeid mellom administrasjonen og styret, og dels gjennom virksomhetens rammeverk, som sørger for at vesentlige, risikoreducerende oppgaver utføres til rett tid.

Administrasjonen har gjennom adm. banksjef et tett samarbeid med styret, og aktiviteter som kan medføre vesentlig risiko / tap tas opp i, og godkjennes av styret før de iverksettes. Alle risikopolicies skal som hovedprinsipp vurderes av styret årlig, og ellers hvis lover, pålegg eller andre endringer i samfunnet rundt oss eller i egen organisasjon gjør det nødvendig.

For alle overordnede stillinger i banken er det utarbeidet stillingsinstrukser. Disse sikrer at det for alle risikoområder finnes en ansvarlig leder.

Fullmakter på alle nivåer, hjemlet i styrevedtatt bevilgningsreglement, sikrer risikobegrensning.

5.3.1 Rapportering til styret

På overordnet nivå rapporterer adm. banksjef til styret om status i henhold til bankens internkontroll på årlig basis.

Basis for rapporteringen er øvrige ledes rapportering etter Forskrift om risikostyring og internkontroll kapittel 3, avviksrapporter, oppfølging av bankens oppgavekalender og informasjon som fremkommer i ledermøter.

5.3.2 ICAAP-prosessen

ICAAP-beregninger vil rutinemessig bli benyttet for å sikre at banken til enhver tid møter kapitalkravene, evt. gjøre det som er nødvendig for å møte dem. Beregninger benyttes også i budsjettarbeidet for å kvalitetssikre budsjettet i forhold til kapitalkravene.

I forbindelse med det årlige strategiske arbeidet gjøres det ICAAP-analyser for de forskjellige scenarioer for å sikre at valgte strategier ikke forrykker bankens situasjon i forhold til kapitalkravene.

Mål for ansvarlig kapital/kjernekapital vurderes og fastsettes av styret.

5.4 Overordnende økonomiske hovedmål og kapitalstrategi

5.4.1 Overordnet mål for risiko og risikovilje

Risikoevne defineres som bankens økonomiske evne til å ta risiko, både absolutt og i relative former.

Den viktigste faktor i risikoevnen er egenkapitalen.

Andre viktige faktorer er typisk:

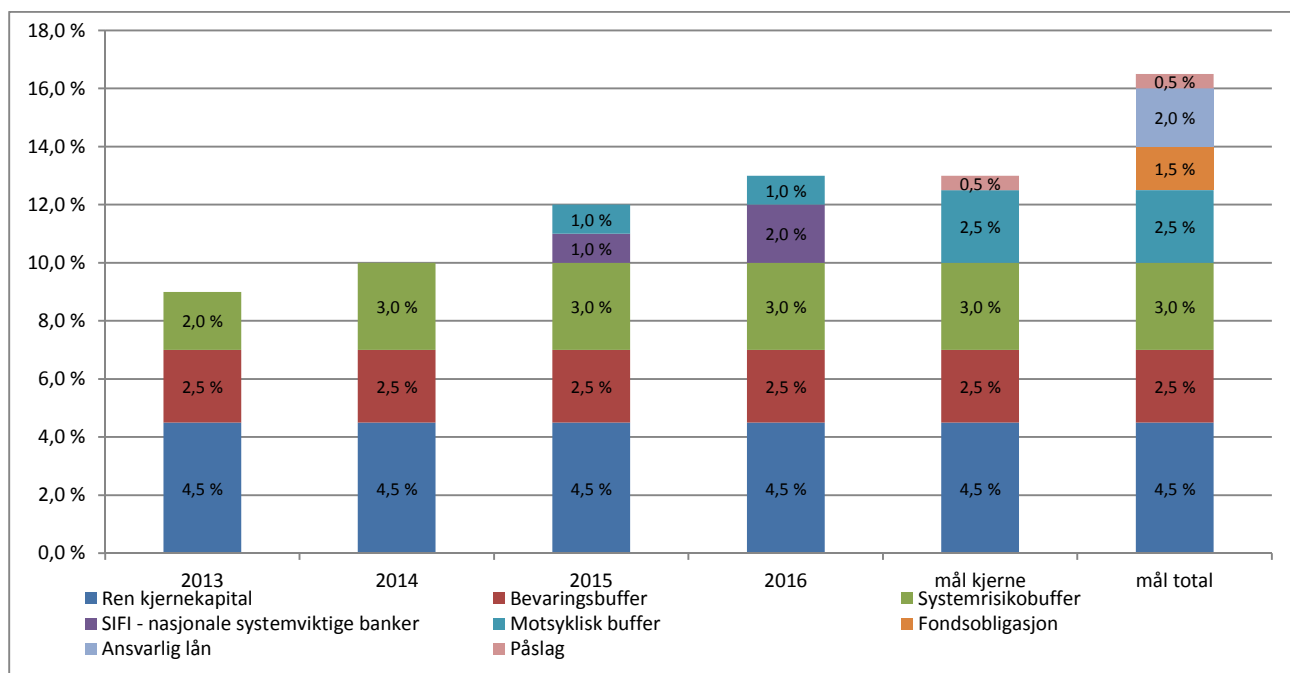
- Inntjening/lønnsomhet (evne til å ta eventuelle tap over driften)
- Likviditet
- Balansesammensetning

Risikovilje defineres som vilje til å ta risiko. Risikoviljen skal være betydelig mindre enn risikoevnen. Risikoevnen må ta høyde for endrede forutsetninger over tid (nedgangskonjunkturer, engasjement med dårlig utvikling, begrenset tilgang til likviditet, endrede rammevilkår), og at risiki kan være undervurdert.

5.4.2 Fastsettelse av kapitalmål

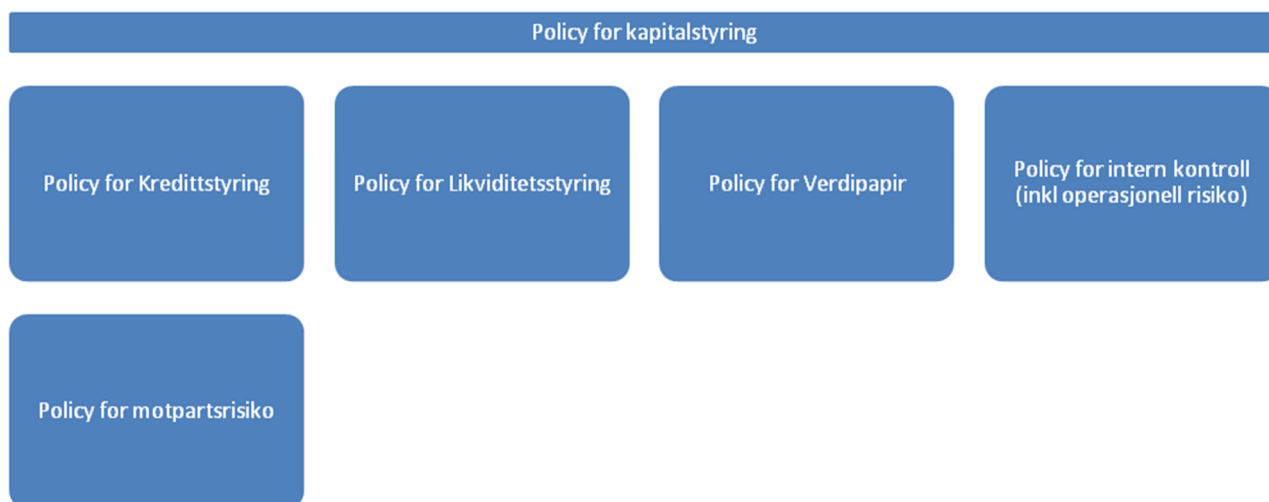
Minimumskravet i henhold til forskriftens Pilar 1 er på 9 % fastsatt av Finanstilsynet i 2012.

Bankens strategidokument fastsatt for perioden 2014-2018 har fastsatt måltall for kapitalsituasjon ved utgangen av 2016

I tillegg skal banken ha tilstrekkelig kapital for å dekke den tilleggstrisiko som følger av at banken skal oppfylle kravene til Pilar 2 (ICAAP). Størrelsen for å kunne oppfylle disse kravene vil variere over tid i henhold til den risiko banken velger å utsette seg for og vi har for tiden krav til en overdekning i forhold til Pilar 1 på 10 %.

Modellen under viser oversikt over de dokumenter som inngår i risiko og kapitalstyringen og hvor det er utarbeidet og vedtatt egne policydokumenter:

5.4.3 Forutsetninger som ligger til grunn for kapitalkravsberging

Banken benytter standardmetoden for å beregne kredittrisiko og basismetoden for å beregne operasjonell risiko. Styret er kjent med at enkelte risikoer er vanskelig å fange opp ved bruk av enkle modeller. Dette gjelder blant annet motpartsrisiko og restrisiko. Den stresstest som benyttes forutsetter at alle hendelsene inntreffer på en gang. Dette er en streng antagelse, da det er rimelig å anta at ikke alle hendelsene inntreffer samtidig. Valg av enkle modeller i beregning av kapitalbehovet vil kunne medføre et høyere kapitalkrav enn avanserte modeller som benytter

porteføljeteori. Styret vurderer det slik at motpartrisiko og restrisiko er ivaretatt på en forsvarlig måte i årets ICAAP.

6. KREDITTRISIKO

6.1 Definisjon og annen informasjon om kredittrisiko

Risiko for tap som følge av motpartens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser ved forfall.

Kredittrisiko er historisk sett den største risiko i bankdrift, og utgjør primært to forhold:

- Manglende betjeningsevne hos låntager, og
- underliggende pant som ved realisasjon ikke har tilstrekkelig verdi til å dekke bankens tilgodehavende

Begge forhold må foreligge samtidig dersom det skal påføre banken tap. Kredittrisikoen i banken er hovedsaklig knyttet til utlåns- og garantiportefølje, samt verdipapirer.

De risikofaktorer som banken anser for å ha størst påvirkning på kredittrisikoen er:

- Arbeidsledighet - sviktende betjeningsevne
- Renteøkning - sviktende betjeningsevne
- Fall i boligpriser – redusert sikkerhet
- Verdi på sikkerhetene er vurdert for høy
- Sviktende inntjening og konkurs hos bedriftsmarkedskunder
- Dårlig kredittskjønn og kredittarbeid – feilvurderinger i enkelt saker og svakheter i kredittkulturen
- Lån prises for lavt i forhold til risiko

6.2 Eksposering for utlån og garantier

6.2.1 Fordeling mellom person- og bedriftsmarked (inkl SpareBank 1 Boligkreditt)

Banken har i all vesentlighet kredittrisiko knyttet til utlån til privat- og bedriftsmarkedet.

Oversikt basert på bokførte tall og inkludert overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS viser:

	2013	2012	2011	2010	2009
PM	71 %	69 %	68 %	66 %	63 %
BM	29 %	31 %	32 %	34 %	37 %

Fordelingen ved utgangen av 2013 er på nivå med målsetningen i strategiplan for denne perioden (70/30).

6.2.2 Risikoutvikling innenfor personmarkedet (inkl SpareBank 1 Boligkreditt)

Samlede bokførte beløp og ikke uttrukne kreditter flg. fordeling på risikoklasser:

	2013		2012		2011		2010		2009	
	kr	%	kr	%	kr	%	kr	%	kr	%
Svært lav	2 737 594	69	2 140 782	64	1 912 030	63	1 602 520	59	1 306 172	55
Lav	546 564	13	469 763	14	445 169	15	381 589	14	372 396	16
Middels	547 460	13	489 701	15	453 410	15	478 525	18	446 167	19
Høy	85 577	2	111 407	3	79 866	3	129 615	5	104 515	4
Svært høy	96 532	2	83 251	3	99 069	3	99 103	3	108 134	5
Misligholdte / nedskrevne	21 890	1	28 086	1	19 576	1	18 696	1	18 755	1
Sum	4 035 617	100	3 322 990	100	3 009 120	100	2 710 048	100	2 356 139	100

6.2.3 Risikoutvikling innenfor bedriftsmarkedet (inkl SpareBank 1 Boligkreditt)

Samlede bokførte beløp og ikke uttrukne kreditter flg. fordeling på risikoklasser:

	2013		2012		2011		2010		2009	
	Kr	%	Kr	%	kr	%	Kr	%	Kr	%
Svært lav	760 622	40	612 525	36	464 933	29	427 302	26	290 887	19
Lav	207 377	11	119 151	7	145 397	9	142 034	9	164 924	11
Middels	423 673	3	399 592	24	439 515	27	475 639	29	418 239	28
Høy	102 604	5	156 210	9	127 451	8	109 591	7	121 088	8
Svært høy	268 396	4	246 046	15	241 000	15	327 405	20	419 013	28
Misligholdte / nedskrevne	136 054	7	146 466	9	202 761	12	137 754	9	90 039	6
Sum	1 901 726	100	1.679 990	100	1 621 057	100	1 619 725	100	1.504 190	100

(Det er gjort endring i PD nivå i perioden og dette medfører avvik i forhold til tidligere rapporterte tall i perioden 2008-2010)

6.3 Styring og kontroll

6.3.1 Policy og retningslinjer

Bankens aktivitet på kredittområdet styres av en kredittpolicy, som bl.a. gir rammer for eksponering i person- og bedriftsmarkedet, geografisk markedsområde, bransjefordeling mv.

Styret har delegert utlånsfullmakt til adm. banksjef, som har delegert dette videre ned i organisasjonen basert på kompetanse og risiko innenfor ulike segmenter og produkter. Bevilgningsfullmakten ble revidert i 2012. I bankens kredittsystemer er det lagt inn autorisasjonsgrenser i tråd med den enkelte kredittmedarbeideres bevilgningsfullmakt.

Samtlige utlån depotkontrolleres før utbetaling. Bankens kredittåndbok og kontinuerlig kompetanseutvikling innen kredittområdet skal bidra til å minimalisere den operasjonelle risikoen.

Bankens mislighold følges kontinuerlig og rapporteres til styret hvert kvartal. Styret vurderer bankens kredittrisiko som tilfredsstillende.

6.3.1.1 Policy og retningslinjer for personmarkedet

I personmarkedet er dokumentert betjeningsevne, tilstrekkelige sikkerheter og betalingsvilje avgjørende for engasjementets størrelse. Som en hovedregel stilles krav om størrelse på likviditetsindikator etter dekning av normale levekostnader og egenkapital. Kravene er konkretisert

slik at likviditetsindikator skal overstige 1,3, eller egenkapitalandel minimum 15 % og likviditetsindikator over 1,0. Det er mulig å fravike hovedregelen, men det stilles da ytterligere tilleggskrav.

Alle kunder med tilhørende lån og kreditter risikoklassifiseres ved behandling av lånesøknad.

I løpet av de fem siste årene har personmarkedets andel av utlånsporteføljen, inkludert overført volum til SpareBank 1 Boligkreditt AS, økt fra 63 % til 71 %. Dette mener vi reduser risikoen i utlånsporteføljen.

6.3.1.2 Policy og retningslinjer for bedriftsmarkedet

I bedriftsmarkedet skal kundens betjeningsevne vurderes og dokumenteres. Dette gjøres ved gjennomgang av kundens drifts-, likviditets- og investeringsbudsjett, gjennomgang av regnskap m.v. Nye kunder med dårlig betjeningshistorikk skal gis avslag.

Betjeningsevne, sikkerheter og betalingsvilje er avgjørende for det enkelte engasjementets størrelse. Størrelsen på kreditter til enkeltkunder skal holdes innenfor de rammer som er definert av lover og forskrifter. Bankens samlede utlån til næringslivet i sin helhet og til ulike bransjer skal ha en god spredning. Maksimalt engasjement for en enkeltkunde skal i henhold til begrensninger i policydokument ikke overstige 15 % av ansvarlig kapital.

6.3.2 Risikoklassifisering

I henhold til bankens rutiner skal alle engasjement risikoklassifiseres. Klassifiseringen er basert på betjeningsevne og sikkerhet. Det er fem ulike risikokategorier; svært lav risiko, lav risiko, middels risiko, høy risiko og svært høy risiko. Kundene blir klassifisert i forhold til engasjement / økonomi ved avtaleinngåelse, samt historikk gjennom engasjementets løpetid. Det er gjort en vurdering av utlånsporteføljen i forhold til sannsynligheten for tap avhengig av klassifisering. Sannsynligheten for tap varierer med kundens klassifisering - økende mot høyere risiko / dårligere klassifisering. Engasjementer med individuelle nedskrivninger er plassert i egen klasse. Risikoklassifiseringen er en integrert del av kredittvurderingsprosessen og benyttes også mht prising av risiko. Målsetningen er at høyere risiko også skal gi høyere rente.

Styret forventer at tap på utlån inneværende år utgjør 0,30 % av brutto utlån. Tilsvarende i 2013 var 0,29 %. Forventet tap i forhold til renteinntekter for lån til personmarkedet og næringslivsengasjement i gruppene lav og middels risiko er beskjedent, mens tap i risikoklasse svært høy forventes å omfatte en betydelig del av renteinntektene. Utlånsveksten er pr. 31.12.2013 på 16,5 % **eksklusive** SpareBank 1 Boligkreditt. Veksten har gjennom året primært skjedd på godt sikrede lån, og med henholdsvis 18 % for personmarkedet og 13 % på bedriftsmarkedet.

6.3.3 Vurderingsprinsipp for utlån

Det er utarbeidet retningslinjer for håndtering av tap på utlån og garantier ihht. Kredittilsynets utlånsforskrift av 21. desember 2004 og etter reglene for god regnskapskikk. Lån regnskapsføres til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Utlån er vurdert til nominelle verdier med unntak av tapsutsatte og misligholdte lån der det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall har påløpt. Misligholdte lån defineres som misligholdt når forsinket betaling er mer enn 90 dager og utgjør over 1.000 kroner. Tapsutsatte lån er ikke nødvendigvis misligholdt, men kundens økonomiske situasjon og verdien av sikkerhetene innebærer fare for tap.

Dersom det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall, har påløpt, måles tapet som differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de estimerte framtidige kontantstrømmene (eksklusiv framtidige kredittap som ikke har påløpt), diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente (dvs. den effektive renten beregnet ved førstegangsinnregning). Tapsbeløpet innregnes i resultatet.

Friskmelding av misligholdte engasjement skjer etter individuelle vurderinger som tilsier at engasjementet ikke lenger vurderes som tapsutsatt.

Når et misligholdt engasjement vurderes som umulig å inndrive, konkursbehandling er avsluttet eller insolvens er konstatert, og eventuelle sikkerheter er realisert eller overtatt, bokføres tapet som konstatert. Konstaterte tap (tap som regnes som endelige) og inngang på tidligere konstaterte tap føres over resultat etter hvert som de oppstår.

Nedskrivninger for kredittap er foretatt på individuelle utlån, samt at det i tillegg er foretatt gruppenedskrivninger.

6.3.4 Misligholdte og tapsutsatte lån og garantier

Både brutto misligholdte og øvrige tapsutsatte engasjementer er ved utgangen av 2013 omtrent på samme nivå som forrige årsskifte.

6.4 Kredittrisiko

6.4.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Kredittrisiko er risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser ved forfall.

6.4.2 Pilar 1 - kapitalkrav

Banken benytter standardmetoden for beregning av kapitalkrav til kredittrisiko. Dette innebærer at beregningen av kapitalkrav for denne risiko følger kapitalkravsforskriftens kategorier og vektingsregler.

Regelverket etter kapitalkravsforskriften, Basel II, innebærer følgende vektingsregler av vesentlig betydning for kredittrisikoen i banken;

- Lån med pant i bolig innenfor 80 %, og lån med pant i fritidseiendom innenfor 60 % av forsvarlig verdi gis risikovekt 35 %
- Øvrige lån, vekter 100 % såfremt de ikke tilfredsstillt kravene til massemarkedsengasjementer
- Små og diversifiserte engasjementer, såkalte massemarkedsengasjementer, gis redusert vektning fra 100 % til 75 %
- Fordringer mot institusjoner og pengemarkedsfond vekter 20 %, mens resterende hovedsakelig vekter 100 %
- Obligasjoner med fortrinnsrett vekter 10 %

Kapitalkravet for Pilar 1 fremgår av oppsummeringsavsnitt pkt 15.

6.4.3 Pilar 2 - kapitalkrav

Usikkerheten rundt kredittap og konsekvensene av økte kredittap utgjør en vesentlig risiko for banken. Det er på denne bakgrunn foretatt vurderinger og analyser av bankens tap i verste fall. En

naturlig og rimelig konsekvens av økte kredittap vil være at banken strammer inn på kredittretningslinjene og øker kravene til kundens betjeningsevne for å gi finansiering.

Sentralt i bankens kredittvurderingsprosess står risikoklassifiseringssystemet PorTo. Dette systemet er basert på risikomodeller som tar utgangspunkt i statistiske beregninger og er under kontinuerlig videreutvikling og testing.

Modellene baserer seg i hovedsak på de tre hovedkomponentene:

- *Forventet eksponering ved mislighold (Exposure at Default - EAD):*
EAD er en beregnet størrelse av forventet eksponering hvis en kunde går i mislighold. Beregningen tar utgangspunkt i kundens samlede eksponering, inkludert prosentandeler av innvilgede men ikke trukne rammer og garantier
- *Sannsynlighet for mislighold (Probability of Default - PD):*
Kundene blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder forpliktelsene sine i løpet av en 12 måneders periode. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall, samt på ikke finansielle kriterier som atferd og alder. Beregningene er basert på et langsiktig snitt, som skal representere misligholdssannsynligheten gjennom en konjunktursyklus. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A – I). I tillegg har banken to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

Et engasjement anses som misligholdt dersom et av følgende kriterier er oppfylt:

- Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over 1.000 kroner
- Banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser
- *Tapsgrad ved mislighold (Loss given Default - LGD):*
LGD er en vurdering av hvor mye banken potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser

Av de 3 hovedkomponentene utledes:

- *Forventet tap*
Det beløp man statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode, beregnet som produktet av risikomessig eksponering (EAD), sannsynligheten for mislighold (PD) og tapsgrad ved mislighold (LGD)
- *Uventet tap (Unexpected Loss – UL)*
Maksimalt tap i løpet av en 12 måneders periode innen et angitt konfidensnivå. Konfidensnivået gir uttrykk for risikoviljen, og i banken benyttes 99,97 % (jo høyere tall, desto lavere risikovilje). Det betyr at faktisk uventet tap med 99,97 % sannsynlighet ikke vil overskride det statistisk beregnede tap

6.4.3.1 Kapitalkrav for utlån og garantier

Beregnet uventet tap (UL) vurderes å være den beste tilgjengelige modelltilnærming for å beregne kapitalkravet for kredittrisiko i Pilar 2.

Det interne kapitalbehovet for kredittrisiko for utlån og garantier er fastsatt til NOK 126,5 mill (139,8 mill og 115,0 mill for de to forrige år).

6.4.3.2 Kapitalkrav for rentebærende verdipapir (sertifikater og obligasjoner)

Utover utlån og garantier har banken også kredittrisiko relatert til sertifikater og obligasjoner som det avsettes tilleggs kapital for. Beregningen tar utgangspunkt i de rammer som er nedfelt i policydokument for markedspapirer, og med ytterligere krav på 5 % for finansinstitusjoner, 10 % på kredittforetak, 20 % på industri og 40 % på ansvarlig lånekapital.

Det interne kapitalbehovet for kredittrisiko rentebærende verdipapir er fastsatt til NOK 38.0 mill (15,9 mill og 12,9 mill for de to forrige år).

6.5 Konsentrasjonsrisiko

6.5.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Konsentrasjonsrisiko er risiko for tap som følge av konsentrasjon om store enkeltkunder, enkelte bransjer, geografiske områder, og sikkerheter med samme risikoegenskaper.

Store engasjement er engasjement som utgjør mer enn 10 % av egenkapitalen og skal rapporteres til tilsynsmyndighetene kvartalsvis.

Ved beregningen av konsentrasjon for enkeltkunder benyttes en grense på 2 % av ansvarlig kapital som grunnlag.

6.5.2 Styring og kontroll

I henhold til bankens policydokument skal summen av store engasjement ikke overstige 50 % av bankens ansvarlige kapital.

Eksponeringen inn mot enkelte bransjer er regulert i bankens policydokument og utenom landbruk kan ingen enkeltbransje overstige 20 %.

6.5.3 Pilar 1 – kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

6.5.4 Pilar 2 - kapitalkrav

6.5.4.1 Store engasjement

Gruppering for store engasjement skjer med utgangspunkt i rapporteringen til tilsynsmyndighetene med supplerende for kunder som overstiger 2 % av ansvarlig kapital, og andre kunder med lavere engasjement som det naturlig å konsolidere inn.

Grunnlaget for å avsette ytterligere kapital for grupperte kunder er forventet tap (UL) fra risikoklassifiseringssystemet PorTo tillagt en ytterligere sikkerhetsmargin på 50 %.

Det interne kapitalbehovet for store engasjement er NOK 8,4 mill. (8,4 og 9,8 mill. for de to forrige år).

6.5.4.2 Bransje

I dagens markedssituasjon er det usikkerhet knyttet til utvikling innenfor noen av de bransjene hvor banken er eksponert. Redusert aktivitet i noen næringer gjør banken mer risikoutsatt.

Sum av bokførte utlån, garantier og trekkfasiliteter fordelt på næringer:

	2013		2012		2011	
	kr	%	kr	%	kr	%
Primærnæring	668 039	35	576 164	34	476 293	29
Eiendom samlet	411 492	22	367 640	21	398 591	25
Bygg og anlegg	237 928	13	217 507	13	219 687	14
Øvrige bransjer	584 268	31	538 016	32	526 487	32
SUM	1 901 727	100	1 699 327	100	1 621 058	100

Banken har gjennomført stresstester på konsentrasjonsrisiko for bransje, og avsatt for bransjer hvor vi har høyere konsentrasjon enn hva som fremkommer i statistikk fra Statistisk Sentralbyrå.

Det interne kapitalbehovet for konsentrasjonsrisiko bransje er fastsatt til NOK 5,7 mill. (6,1 og 5,3 mill. for de to forrige år).

6.5.4.3 Geografi

Bankens engasjement innenfor utlån og garantier viser ca 80 % til Gudbrandsdalen og Lillehammer (definert som primærområde).

Konsentrasjonen rundt dette område vurderes som en styrke i forhold til at banken ”kjenner” utviklingen gjennom lokal forankring. Den kan motsvarende også være en svakhet dersom utviklingen i distriktet blir forskjellig fra områdene rundt. Med denne bakgrunn har styret foreslått en skjønnsmessig kapitalavsetning for denne konsentrasjon.

Det interne kapitalbehovet for konsentrasjonsrisiko geografi er fastsatt til NOK 5,0 mill (5,0 mill også i de to forrige år).

6.6 Vekst

6.6.1 Pilar 1 – kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

6.6.2 Pilar 2 - kapitalkrav

Grunnlaget for å avsette ytterligere kapital er budsjettert vekst for utlån de neste 12 månedene, tillagt en risikopremie.

Det interne kapitalbehovet for vekst er NOK 9,9 mill. (hhv. 18,3 og 7,3 mill. de to forrige år).

7. OPERASJONELL RISIKO

7.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Med operasjonell risiko forstår vi risiko for at ansatte begår misligheter, og at rutiner, systemer og dataløsninger ikke oppfører seg etter sin hensikt, noe som medfører risiko for tap.

Årsaken til at slike forhold inntreffer kan være alt fra svikt i teknisk infrastruktur via hendelige uhell til svikaktig eller kriminell adferd.

7.2 Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentligste av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet. Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå. Lederens viktigste hjelpemiddel i arbeidet er faglig innsikt og ledelseskompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingssystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger og styringstiltak bidrar til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet.

Innenfor hvert av nedenstående områder har ansvarlig leder foretatt vurdering av de ulike risikoer knyttet til organisering, rutiner og utførelse for de viktigste produkter og tjenester.

Virkeområde:

- Ledelse
- Intern drift
 - Organisasjon
 - Økonomi
 - Depot
 - IT
- Bedriftsmarked
- Personmarked
- Kundesenter
- Marked

Ansvarlig:

- Adm. banksjef
- Ass. banksjef

- Ass. banksjef BM
- Ass. banksjef PM
- Ass. banksjef PM
- Ass. banksjef marked

Banken har planer om å ta i bruk en taps- og hendelsesdatabase hvor registrering av uønskede hendelser inngår (utarbeidet av SpareBank 1 alliansen). Hittil har det vært fokusert på hendelser som har medført økonomisk tap.

Styret vurderer den operasjonelle risiko samlet sett som lav til moderat blant annet med bakgrunn i bankens stabile arbeidsstokk.

7.3 Pilar 1 - kapitalkrav

Beregning av kapital for operasjonell risiko etter basismetoden innebærer et kapitalkrav fastsatt i forhold til bankens rentenetto og andre inntekter.

I basismetoden er beregningsgrunnlaget for minstekravet til ansvarlig kapital gitt ved 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år multiplisert med 12,5, jf. § 42-1 i kapitalkravsforskriften.

Ved beregning av kapitalkrav gjennomført i 2013 er flg. lagt til grunn:

	2012	2011	2010	Gjennomsnitt	Kapitalkrav
Sum netto driftsinntekter	129 963	114 834	128 826	124 541	18 681

7.4 Pilar 2 - kapitalkrav

Banken har etter styrets oppfatning etablert gode rutiner, policyer, styringssystemer og administrative ressurser tilpasset bankens størrelse og kompleksitet. Kapitalkrav fra Pilar 1 er derfor videreført også for Pilar 2, men med grunnlag i budsjett 2014 og regnskap for 2013 og 2012.

Det er gjort en egen vurdering av eventuelt behov for kapitaltillegg som følge av regelverk og kvalitet i arbeid for hvitvaskingsregelverket. Banken mener de etablerte arbeids- og kontrollrutiner har en slik kvalitet at de er tilfredsstillende i forhold til å løse de pålagte oppgaver.

Ved beregningen er derfor flg. lagt til grunn:

	2014	2013	2012	Gjennomsnitt	Kapital- krav
Sum netto driftsinntekter	167 969	152 498	130 023	150 163	22 524

8. MARKEDSRISIKO

8.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Innholdet som er definert inn under markedsrisiko er tredelt:

Renterisiko Risiko for tap på grunn av endringer i det generelle rentenivået, dvs. endring i en obligasjons verdi ved endring av markedsrenten.

Kursrisiko Risiko for tap på grunn av endringer i kursutvikling som bl.a. er påvirket av rentefølsomhet.

Valutarisiko Risiko for at bankens beholdning av, og forpliktelser i andre valutaer skal medføre tap som følge av endringer i valutakurser.

Markedsrisiko oppstår i SpareBank 1 Gudbrandsdal hovedsakelig fra bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer (kursrisiko), og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften, som funding (likviditetsrisiko) og rente (renterisiko) og valutahandel.

Bankens inntekter skal i størst mulig grad skapes i form av kundemarginer, salgs- og porteføljeprovisjoner og gebyrer. Dette for å oppnå størst mulig stabilitet og sikkerhet i inntjeningen. Risikoaktivitetene knyttet til handel i valuta, renter og verdipapirer vil skje innenfor de til enhver tid vedtatte rammer og fullmakter samt kredittlinjer på motparter.

Banken er også eksponert for markedsrisiko i form av renterisiko som oppstår på grunn av ulik rentebinding på eiendeler og gjeld.

Banken har liten til middels risikovilje for markedsrisiko.

8.2 Eksponering

8.2.1 Renterisiko

Ved en endring i markedsrenten kan SpareBank 1 Gudbrandsdal parallelt gjennomføre renteendringer for alle balanseposter unntatt de få som har rentebindingstid. En endring av markedsrenten vil derfor ikke nødvendigvis gi en økning eller reduksjon av rentenettoen. I tillegg til den effekten på rentenettoen, inneholder renterisikoen den umiddelbare effekt en endring vil ha på aktiva- og passivposter med rentebinding.

Vi hadde pr. 31.12.2013 NOK 273 mill. i fastrenteutlån (263 mill. forrige år) og NOK 28 mill. i fastrenteinnskudd (48 mill. forrige år) som ikke hadde rentesikring.

8.2.2 Kursrisiko

Verdiendringer i bankens beholdning av aksjer, grunnfondsbevis, aksjefond og enkeltobligasjoner bokføres minst ved hvert kvartalsregnskap.

Bankens plasseringer bokføres delvis som anleggsaksjer og delvis som omløpsaksjer avhengig av hvor langsiktig investeringen anses å være.

Beholdningen bokføres til det laveste beløpet av kostpris og markedspris.

	Bokført verdi	Kostpris	Markedsverdi	Rammer
Omløpsaksjer, aksjefond, egenkapitalbevis	5 856	5 856	6 775	18 000
Rente- og obligasjonsfond	100 575	100 575	100 575	150 000
Anleggsaksjer – strategiske	147 869	150 885		Ingen
Anleggsaksjer - andre	21 130	23 230		Ingen
Sertifikater og obligasjoner	239 178	240 500	239 178	268 390

8.2.3 Valutarisiko

Kjøp av salg av valuta er primært kun knyttet til våre kunders kjøp og salg av reisevaluta, og garantier i valuta. Garantiene er avgitt til valutabank for våre kunder og ved etablering av garantiene stilles det krav om at sikkerhetsstillelsen dekker kursrisiko utover kurs på etableringstidspunktet. Kravet er avhengig av betjeningsevne og sikkerhetstype.

8.3 Styring og kontroll

Styret har godkjent dokumentet policy for verdipapirer som inkluderer grenser for eksponering pr. selskap, samlet eksponering og hvilke typer selskap det kan eksponeres i.

Bankens investeringer generelt i anleggsaksjer har ingen rammer, og alle handler innenfor dette området skal forhåndsgodkjennes av styret før investeringen gjennomføres.

Både gjennomførte handler og beholdninger for verdipapirporteføljen rapporteres til styret hvert kvartal.

8.4 Pilar 1 - kapitalkrav

Banken har ingen beholdning definert som handelsportefølje, og det er derfor ikke krav til avsetning for denne risiko i Pilar 1.

8.5 Pilar 2 - kapitalkrav

Det er foretatt stresstester basert på bankens stressscenario. Utgangspunktet for vurderingen er eksponering pr. 31.12.13 og den forventede utviklingen i porteføljen.

Beregningen tar høyde for maksimal utnyttelse av eksponeringsrammer i investeringsporteføljer.

8.5.1 Renterisiko

SpareBank 1 Gudbrandsdal velger å følge kapitaldekningsregelverkets bestemmelser for renterisiko i handelsporteføljen som grunnlag for å estimere kapitalkrav for renterisiko. Det innebærer kapitalkrav på 8 % av hele bankporteføljen.

Det interne kapitalbehovet for renterisiko er fastsatt til NOK 14,4 mill. (12,3 mill. og 9,8 mill. de to forrige år).

8.5.2 Kursrisiko

Aksjer i datterselskap eller i felleskontrollert virksomhet inngår ikke i grunnlaget for avsetning for kursrisiko. Slike investeringer er behandlet under eierrisiko.

Risikofaktoren måles som størrelsen på tapspotensialet i et stresstestscenario hvor markedsverdien av aksjene faller. Det er lagt flg. forutsetninger til grunn:

- Omløpsaksjer faller med 75 %
- Egenkapitalbevis faller med 30 %
- Anleggsaksjer faller med 50 %
- Sertifikat og obligasjoner er beregnet basert på spreadrisiko

Sannsynligheten for at alle risikoforhold skal inntreffe samtidig er lagt til grunn ved beregningen av kapitalkravet.

Det interne kapitalbehovet for markedsrisiko er fastsatt til NOK 24,2 mill. (15,9 og 17,9 mill. de to forrige år).

9. LIKVIDITETSRISIKO

9.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken i en gitt situasjon ikke klarer å refinansiere seg i tilstrekkelig grad til at banken kan møte sine forpliktelser ved forfall.

Likviditetsrisikoen vil avhenge av bankens balansestruktur, likviditeten i markedet og bankens kredittverdighet.

9.2 Styring og kontroll

Bankens likviditetspolicy gir rammer for å sikre at likviditetsrisikoen til enhver tid er under kontroll. Dokumentene legger grunnlaget for hvordan banken skal håndtere likviditeten med tanke på plassering og funding. Til grunn for likviditetspolicyen ligger den overordnede strategien til banken.

Innskuddsvekst og utlånsvekst er begge styrende for likviditeten. I strategiplanen er det angitt hvilke vekstmål banken har innenfor disse områdene. Ulik vekst i disse vil skape et behov for plassering eller funding. Banken skal tilstrebe en innskuddsdekning på minimum 80 % av brutto utlån.

Banken kan være sårbar mht kundeinnskudd da disse utgjør størsteparten av bankens funding. For å begrense denne risikoen er det etablert målsetning om at antall enkeltinnskudd over 10 mill. kroner, og at store enkeltinnskudd helst skal etableres med oppsigelse på minimum 31 dager. I gjeldende strategiplan er det angitt økonomiske måltall for likviditetsindikatorer som er retningsgivende for styring av banken. Dette omfatter også de nye likviditetsindikatorene LCR (kortsiktig finansiering) og NSFR (stabil finansiering), hvorav førstnevnte allerede rapporteres. I praksis følges dette opp fra Finanstilsynet gjennom LBI (kortsiktig finansiering justert for beholdning av obligasjoner).

Bankens kredittverdighet vil avhenge av bl.a. soliditet, inntjening, risikoprofil og porteføljekvalitet. For å redusere risikoen i forbindelse med likviditet har banken fokus på soliditet, lønnsomhet og risiko. Dette skal over tid gi en god kredittkvalitet som sikrer reduserte fundingkostnader, og forhåpentligvis redusert finansierings- og refinansieringsrisiko. For å ha flere muligheter når finansierings- og fundingbehov oppstår sørger vi for å opprettholde kontakten med flere finansinstitusjoner og meglermiljøer. Det er etter styrets vurdering etablert tilstrekkelige trekkrettigheter / linjer til finansinstitusjoner for dekning av fundingbehov både på kort og lang sikt.

Vi har de siste årene endret bankens fundingstrategi og struktur til fordel for mer langsiktig funding. I tillegg har vi bygget opp en likviditetsportefølje som sammen med oppgjørskreditt og trekkrettigheter, sikrer banken likviditet til minimum ett års drift dersom kredittmarkedet stenger fullstendig.

I henhold til likviditetspolicyens skal bankens kortsiktige funding definert som forfall innen ett år maksimalt utgjøre 1/3 av total funding i verdipapirmarkedet.

Langsiktig funding utover ordinære kundeinnskudd, og allerede etablerte trekkrettigheter, har denne forfallstruktur:

	Forfall				
	2014	2015	2016	2017	2018
Bokført obligasjonsgjeld	256 000	300 000	200 000		165 000
Låneramme	300 000	300 000	300 000		300 000
Evigvarende ansvarlig lån					
Lån fra kreditt- institusjon	0				
Låneadgang Norges Bank	76 300				
Trekkrettigheter	100 000	50 000			

I tillegg er den ovennevnte fundingen har vi en likviditetsreserve plassert i OMF-er som ved utgangen av 2013 utgjorde NOK 100,5 mill., se pkt. 8.2.2.

Bankens utlånsportefølje har stort sett lang restløpetid, mens det meste av innskuddene ikke har, eller har kort oppsigelsestid. Dette innebærer i seg selv en likviditetsrisiko. Innskuddene er fordelt på mange innskytere. Bankens innskuddsdekning målt mot utlån ved utgangen av 2013 var på 85 % (77 % forrige årsskifte).

Banken er solid med bokført egenkapitalandel på 9,6 % (11,1 % forrige år), og konsolidert kapitaldekning på 13,5 % (14,2 % forrige år). I en normal situasjon forventes lønnsom bankdrift som dermed genererer overskudd. Det anses derfor som lite sannsynlig at store mengder kundeinnskudd skal forsvinne raskt ut, og kundeinnskudd betraktes derfor som langsiktig finansiering.

9.3 Pilar 1 - kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

9.4 Pilar 2 - kapitalkrav

Banken har valgt å beregne likviditetsrisiko ved hjelp av modellen BankRisk. Denne ivaretar både forfall, kvalitet og omsettelighet av de egnede eiendeler. Selv om vi mener sannsynligheten for

bortfall av betydelige mengder av store innskudd er lav, har vi likevel valgt å øke bortfallsgraden noe i forhold til tidligere år. Dette påvirker følgelig kapitalbehovet.

Det interne kapitalbehovet for likviditetsrisiko er fastsatt til NOK 19,3 mill. (5,3 mill. og 5,0 mill. de to forrige år).

10. FORRETNINGSRISIKO

10.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Styret anser de vesentligste forretningsrisikoer knyttet til utviklingen mht:

- Resultat/soliditet
- Markedsforhold / konkurranse
- Kundetilfredshet og – lojalitet
- Omdømme (også inn mot kapitalmarkedene)
- Kompetansekrav
- Endring i rammebetingelser

10.2 Styring og kontroll

Sentrale forutsetninger for å redusere forretningsrisiko er gode prosesser mht. strategi, handlingsplaner og tiltak, og god oversikt over og fokus på utviklingen i egen virksomhet og i markedet, samarbeidspartnere, leverandører, og endringer i myndighetenes krav.

Strategi, handlingsplaner og tiltak utvikles løpende / årlig gjennom involverende prosesser i organisasjonen. I behandlingen inngår analysing av utviklingen i egen virksomhet og omverden, og vurdering av alternative tiltaks- og utviklingsscenario. Styret behandler og beslutter bankens strategi- / handlingsplan. Strategisk plan inneholder måltall for utvikling av lønnsomhet, soliditet og vekst.

Kunde- og medarbeiderundersøkelser er gjennomført hvert annet år, og resultatene av undersøkelsene presenteres for alle avdelinger. Mulige forbedringstiltak er på agendaen for møter i ledelsen.

I årlige medarbeidersamtaler og hyppige arbeidssamtaler holdes fokus på utviklingen og utfordringer hvor bl.a. målstyring er sentralt element. Medarbeider- og arbeidssamtaler gjennomføres med alle ledere og medarbeidere.

Retningslinjer og rutiner vurderes løpende av ledelsen og de respektive fagansvarlige, og opplæringstiltak gjennomføres ved behov. Det er fokus på kompetanseplanlegging – ikke minst for å møte kravene til finansiell rådgivning.

Det rapporteres løpende, bl.a. på intranett og i avdelings- / informasjonsmøter, om utviklingen mht inntekter, kostnader, kunder, innskudd, utlån, produkter m.v.

Medlemskapet i Sparebankforeningen og fellesskapet i SpareBank 1 Gruppen styrker bankens oppmerksomhet om pågående utredninger / høringer som vedrører bransjen, og gir god drahjelp ved implementering av tilpasninger til myndigheters beslutninger og markedsmessige endringer / nyheter.

10.3 Pilar 1 - kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

10.4 Pilar 2 - kapitalkrav

Selv om banken mener å ha god kontroll har vi likevel valgt å beregne kapital for forretningsrisiko basert på svikt i ulike resultatpostene.

Grunnlaget for kapitalkravsberegningene er budsjettert beløp for inneværende år

	ICAAP for 2013	ICAAP for 2012	ICAAP for 2011
Svikt i netto renteinntekter	5 352	4 426	4 505
Svikt i netto provisjonsinntekter	8 709	4 331	2 310
Svikt i andre inntekter	1 970	1 119	436
Nedgang i administrasjonskostnader	- 1 620	- 1 478	- 1 277
Sum kapitalbehov	14 411	8 398	5 974

I det videre arbeidet med stresstester i ICAAP benyttes samme grunnlag.

11. STRATEGISK RISIKO

11.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Strategisk risiko er risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. Strategisk risiko inkluderer konsekvensen av at SpareBank1-alliansen eventuelt opphører.

11.2 Pilar 1 - kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

11.3 Pilar 2 - kapitalkrav

Banken erkjenner at inntreden i nye markeder både tar tid og ressurser. Resultatutviklingen i de nye områder for banken er positiv og det vurderes derfor ikke som nødvendig med ytterligere kapital.

12. OMDØMMERISIKO

12.1 Definisjon og annen relevant informasjon

Omdømmerisiko er risikoen for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter og myndigheter. Dette er beregnet og omtalt ytterligere også under likviditetsrisiko.

12.2 Pilar 1 - kapitalkrav

Det er ikke krav til kapital for denne risiko i Pilar 1.

12.3 Pilar 2 - kapitalkrav

Ufordringen med beregning av risikojustert kapital for omdømmerisiko er at det ikke foreligger noen anerkjent metodikk eller tilnærming for kvantifisering av denne type risiko.

Banken har gjort en vurdering av mulige omdømmerisikoer for banken, og konkludert med at det ikke er omdømmerisiko som det skal beregnes risikojustert kapital for.

13. EIERRISIKO

Gjennom Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar) er banken medeier i Sparebank 1 Gruppen AS. Deltakelsen i Sparebank 1-alliansen er et strategisk valg og et fundament for bankens videre utvikling.

Banken har valgt å definere følgende selskap til å inngå i overnevnte definisjon:

Indirekte eie:

- SpareBank 1 Gruppen AS (indirekte eierandel gjennom Samarbeidende SpareBanker AS)
- BN Bank ASA (indirekte eierandel gjennom Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS)

Direkte eie:

- SamSpar Bankinvest II AS (eier Bank 1 Oslo AS)
- SpareBank 1 Boligkreditt AS
- SpareBank 1 Næringskreditt AS
- SpareBank 1 Kredittkort AS
- SpareBank 1 Kundeservice AS (overført til Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA 01.01.2014)
- SpareBank 1 Verdipapirservice AS (overført til Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA 01.01.2014)
- Eiendomsmegler 1 Gudbrandsdal og Lillehammer AS
- Rondablikk Drift AS

Porteføljen som overføres til SpareBank 1 Boligkreditt fremgår gjennom PorTo, og denne risikoen er derfor behandlet som kredittrisiko. Det vurderes ikke å være en vesentlig eierrisiko utover kredittrisikoen i selskapet, men vi har valgt å avsette for kapitaltilførsel basert på økningen i forventet overført volum for innværende år.

For de øvrige selskaper er det gjort kapitalavsetning basert på informasjon fra de enkelte selskaper, enten gjennom egne ICAAP dokument eller annen informasjon om forventede kapitalendringer innværende år.

Ut fra det, og i henhold til vår eierandel, er risikojustert kapital for eierrisiko beregnet til 8,0 mill. (10,0 mill. og 5,2 mill. de to forrige år).

14. COMPLIANCE RISIKO

Banken er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer, og at banken ikke påføres økonomisk tap eller sanksjoner som følge av brudd på disse. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter
 - Det er etablert revisjonsutvalg
 - Det er etablert godtgjørelsesutvalg
 - Godkjent som en Deemed Fatca compliant bank

15. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV

SpareBank 1 Gudbrandsdal hadde ved utgangen av 2013 en kapitaldekning beregnet etter Basel II-reglene på 15,56 % for morbank (16,91 % og 16,44 % de to forrige år), og på 13,45 % på konsolidert nivå (14,21 % og 13,85 % de to forrige år).

For 2013	Vekt	Grunnlag bokført	Grunnlag utenom	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav
Stater og sentralbanker	0 %	100.667	-	-	-
Lokale og regionale myndighet	20 %	-	300	30	2
Institusjoner	20 %	284.358	-	56.872	4.550
	100 %	2.455	-	2.455	196
Foretak	20 %	3.000	-	600	48
	100 %	845.271	177.287	882.983	70.639
Massemarked	75 %	533.118	62.868	412.770	33.022
Pantesikkerhet i eiendom	35 %	2.687.246	115.822	1.101.240	88.099
	100 %	226.238	24.996	23.839	1.907
Forfalte engasjement	100 %	53.238	355	52.978	4.238
	150 %	59.647	960	88.596	7.088
Obligasjoner med fortrinnsrett	10 %	268.053	-	26.605	2.128
Øvrige engasjement	0 %	14.380	-	-	-
	100 %	238.660	-	238.660	19.093
Sum kreditt risiko		5.316.331	382.588	2.887.628	231.010
Operasjell risiko					18.681
Markedsrisiko					-
Sum fradrag					-10.518
Sum kapitalkrav					239.173
Sparebankens fond					517.874
Sum fradrag					-115.813
Sum ansvarlig kapital					402.061
Kapitaldekningsprosent konsolidert					13,45 %

Kapitaldekningen er lik kjernekapitaldekningen.

Beregningsgrunnlaget blir beregnet på grunnlag av balanseposter (eiendeler) og utenom balanseposter, som består av garantistillelser og ubenyttede trekkrettigheter. Disse postene er tildelt ulik risikovekt ut fra den antatte kredittrisiko de representerer.

Sammenstilling av kravene under Pilar 1 og Pilar 2 (dokumentert med ICAAP) viser flg:

	31.12.13 / ICAAP 2013		31.12.12 / ICAAP 2012		31.03.12 / ICAAP 2011	
	<i>Pilar 1</i>	<i>Pilar 2</i>	<i>Pilar 1</i>	<i>Pilar 2</i>	<i>Pilar 1</i>	<i>Pilar 2</i>
Kredittrisiko mv	231 010	256 208	201 541	239 721	192 535	220 916
Markedsrisiko mv		38 697		28 207		27 727
Operasjonell risiko	18 681	22 525	18 492	18 786	17 708	18 492
Likviditetsrisiko		19 250		5 281		5 002
Forretningsrisiko		14 411		8 399		6 525
Eierrisiko		8 000		10 000		5 211
Strategisk risiko		0		0		0
Sum risiko	249 691	368 091	220 033	310 394	210 240	283 874
Fradrag	10 517		9 609		8 656	
Kapital FØR diversifisering	239 174	368 091	210 424	310 394	201 584	283 874
Diversifiseringseffekter		0		0		0
Kapital ETTER diversifisering	239 174	368 091	210 424	310 394	201 534	283 874
Sparebankens fond	517 874	517 874	473 442	473 443	436 721	436 721
Budsjettert resultat						
Fradrag for:						
Immaterielle eiendeler og ans. kapital i andre banker	40 839		14 308		7 183	
Konsoliderte selskaper	74 974		85 461		80 698	
Kjernekapital	402 061	456 496	373 673	402 071	348 840	
Sum bufferkapital	162 887	88 405	163 249	91 677	116.200	
Kapitaldekning	13,45 %		14,21 %		13,85 %	
Kapitalbuffer		19 %		23 %		

Sammenstilling av Pilar 1 og Pilar 2 sammenholdt med vårt måltall viser:

	<i>Kapital</i>	<i>Beregnings- grunnlag</i>	<i>% andel</i>	<i>Kapital utover behov</i>	<i>Minimums- mål</i>
ICAAP - kapitalbehov	368 091	2 989 675	12,31 %		
Kapitaldekning – kjernekapital konsolidert nivå	402 061	2 989 675	13,45 %	109,23 %	110 %

Diversifiseringseffekter er ikke hensyntatt i beregningene, og det er i realiteten lite sannsynlig at alle hendelser vil inntreffe samtidig.

Etter styrets oppfatning har banken tilstrekkelig kapital til å dekke behovet for kjerne- og ansvarlig kapital i 2014.